

MELKEN NATUURLIJK

Kruidenrijk grasland en wat nu?

Spreker: Pedro Janssen, onderzoeker bij het Louis Bolk Instituut

Naar aanleiding van het onlinecafé in november over “functionele aspecten van kruidenrijk grasland” bleken er veel vragen te zijn over het management van een kruidenrijk grasland. Hoe hou je de kruiden in het grasland. Oftewel ‘Kruidenrijk grasland en wat nu?’.

Pedro Janssen is onderzoeker bij het Louis Bolk Instituut en gespecialiseerd in kruidenrijk grasland verdeelt over heel Nederland. Pedro is bezig met het verzamelen van data over onder andere: voederwaarde, opbrengst per hectare, de beste manier van bemesten etc. Ook begeleidt hij studiegroepen waar melkveehouders bijvoorbeeld zelf aan de slag gaan met inzaaien. Het ophalen van informatie is belangrijk maar ook weer terugvertalen naar de praktijk. Waar lopen mensen tegen aan? Wat gaat goed en wat gaat minder goed?

Allereerst is het belangrijk om te weten dat er zijn twee verschillende typen kruidenrijk grasland zijn: productief kruidenrijk grasland en extensief kruidenrijk grasland. Dit laatste is gericht op vergroten van biodiversiteit, de opbrengst en kwaliteit is lager en er staat vaak een vergoeding tegenover. De avond richt zich op productief kruidenrijk grasland, waarvan het hoofddoel is het halen van productie: Goede opbrengst van goede kwaliteit voor goede melk.

Poll: De kruiden in mijn grasland verdwijnen te snel!

66% ja

33% nee

Stappenplan voor kruidenrijk grasland

Stap 1: Zorg dat de kruiden zich vestigen: een goed begin is het halve werk.

Herinzaaien

Op welk perceel?

- Een perceel met een goede pH is belangrijk, minimaal een pH van 5,2 maar liefst 5,5. Dit is nodig voor cichorei, maar ook voor klaver stikstofbinding.
- Beginnen op een perceel met een zo laag mogelijke onkruiddruk aangezien je straks geen chemische onkruidbestrijding meer kan gebruiken.
- Kies een perceel met een laag stikstof leverend vermogen: door te kijken naar type bodem en voorvrucht. Kies bijvoorbeeld een perceel met een voorvrucht die het stikstof leverend vermogen van de bodem omlaag brengt zoals mais. Dit is beter voor de balans tussen grassen, klaver en kruiden.

Welke machine?

- Dit maakt niet veel uit. Je moet de diepte goed in kunnen stellen, je wilt de kruiden namelijk niet te diep inzaaien omdat het zaad erg fijn is. Normaal zaai je gras op 2 cm diepte, maar de kleine zaadjes mogen op 0,5-1 cm diepte.
- Hoeveel zaaizaad moet je gebruiken? Het advies is om 25-30 kg graszaad per hectare te gebruiken (normaal 45 kg). Hoe meer gras, hoe meer concurrentie. Daarnaast voeg je 10 kg kruiden toe. Je hebt die hoge hoeveelheid gras niet nodig. Neem 2 zakken per ha met kruiden erbij.
- Zorg dat het zaaizaad niet ontmengt (grove zaden komen naar boven). Gooi hiervoor maximaal 1 zak tegelijk in de zaaimachine.
- Hoe bemest je rond inzaaien? De hoeveelheid stikstof is bepalend. Afhankelijk van de voorvrucht en bodem. Als er 3 jaar mais op het perceel heeft gestaan en dan zaai je kruidenrijk grasland in, dan komt er minder stikstof vrij dan als je een oude graszode omwerkt en daar kruiden in zaait. Voor herinzaai niet bemesten en na inzaai 15 kuub drijfmest.

Wanneer inzaaien?

- Voorkeur heeft het najaar: tussen circa half augustus en half september. In deze periode is er veel kans op vocht en een lange periode voor winter om te ontwikkelen. Hoe later in jaar je zaait, hoe groter het risico dat het mislukt. Mogelijk kan je er in de herfst nog een snee af kan halen. In het voorjaar is er vaak een grote onkruid druk.
- Idealiter zaai je kruidenrijk grasland in na vroege mais, aardappels of graan. Dan hebben de kruiden in het najaar voldoende tijd om te ontwikkelen
- Onkruiden bij voorjaars-inzaai: er was een voorbeeld met ontzettend veel melde en perzikkruid, deze krijgen dan de overhand. Het is dan van belang om op tijd te gaan maaien. Dus als er rondom inzaai veel onkruiden zijn, dan kan je met voldoende management erop de wel onkruiden nog wel voldoende onderdrukken.

Doorzaaien

De resultaten van doorzaaien vallen meestal tegen. Het resultaat is nooit zo egaal als bij herinzaai. Dit komt doordat het gewas eromheen binnen no-time gigantisch groeit en het kleine kiemplantje hierbij geen schijn van kans maakt. Er is onderzoek gedaan naar doorzaaien met verschillende machines. De bevindingen hiervan waren dat de doorzaaimachine die de meeste grond zwart maakte het beste resultaat had, echter zijn dit ook de machines waar melkveehouders vaak minder tevreden over zijn. Dan komt er voldoende ruimte in de zode zodat de kruiden zich kunnen vestigen. Doorzaaien met een strokenfrees komt qua kruidenaandeel het dichtste in de buurt bij herinzaai, maar sommige kruiden zoals cichorei en rode klaver blijven wel duidelijk in de stroken staan. Met een wiedege zag je dat er aanzienlijk minder kruiden opkwamen omdat hij de zode minder beschadigd.

Stappenplan voor doorzaaien (zie ook de handleiding)

1. Kort maaien
2. Zode beschadigen en inzaaien
3. Eventueel na week nog een keer maaien voordat kiemplantjes zichtbaar zijn

4. 1^e snede niet te zwaar maaïen
5. Hopen op goede weersomstandigheden en geduld hebben (niet te snel conclusies trekken).

Stap 2: Zorg dat kruiden blijven

Poll: Om mijn kruidenrijk grasland optimaal te benutten maaï of beweïd je het?

50% maaïen

50% beweïden

Onkruidbestrijding

- Gebruik geen chemische gewasbestrijding meer. Er bestaat een machine met camerasysteem, die alleen ridderzuring moeten spuiten en klavers niet. Maar het werkte nog niet optimaal en het is een duur systeem.
- De enige opties zijn pleksgewijs met een rugspuit bepaalde kruiden spuiten, of het uitsteken van ongewenste kruiden is ook een goede methode. Van ridderzuring kun je afkomen door heel intensief te beweïden, maar dan leggen veel kruiden ook het loodje.

Bodemtoestand

- Een pH-waarde van boven de 5,2 is erg belangrijk
- Kali: Op zandgronden is de kali toestand heel belangrijk. Als je afhankelijk bent van de klaver voor stikstofbinding en je kali valt weg dan valt ook een deel van de stikstofvoorziening (binding) weg en gaat de productie achteruit.
- Stikstof: Bij voldoende klaver is kunstmest niet nodig. In het voorjaar kan het dan minder goed op gang komen maar uiteindelijk haalt het gras in de zomer de groei altijd wel in. Extra bemesting zorgt er juist voor dat de klaver verdwijnt.

Maaïen

- Het advies is om de 1^e snede niet te zwaar te laten worden, niet meer dan 4 ton droge stof. Als het gewicht hoger is dan dat, dan komen de kruiden en klavers in de verdrukking.
- De 2^e en 3^e snede mogen wat zwaarder worden, of je kan deze ook even in bloei laten komen. Op dat moment kunnen de kruiden en klavers de concurrentie met gras beter aan.
- Niet te veel schudden, het blad van kruiden is gevoelig en bij veel schudden verkrumelt het. Je kan ook maaïen met kneuzen en niet schudden of 1x schudden. Bij te droog inkuilen laat je te veel van de voederwaarde achter op land.
- Maaihoogte: door hoger te maaïen blijven kruiden niet perse langer in je grasland. Sommige zeggen op 12 cm maaïen, maar dit is in de praktijk vaak ook lastig in te stellen met maaïers. Het advies is om tussen de 6-8 cm te maaïen, dus niet achterlijk kort.

Weidegang

Weidesysteem dat het meeste lijkt op maaïen werkt het beste voor kruiden.

- Bij standweïden blijven de koeïen lang op een perceel. Dan kiezen ze vaak de kruiden eruit en hiermee put je de kruiden uit en verdwijnen ze.
- Met stripgrazen gaan koeïen kort op een perceel en halen er in korte tijd veel vanaf. Dit lijkt meer op maaïen en gaat beter.

- Roterend standweiden gaat ook redelijk goed. Dit is een blok waarin je gaat oogsten en daarna hebben de kruiden tijd om reserves aan te maken.
- Daarnaast is het belangrijk om de koeien niet meer dan 3 dagen op hetzelfde perceel te laten lopen.
- Koeien vreten de kruiden goed, maar niet meer als ze doorschieten.

Vakmanschap is belangrijk, management van kruidenrijk grasland is namelijk anders en moeilijker dan gewoon grasland.

Samenstelling mengsel over tijd constant houden

Als we kijken naar de lange termijn, dan kan je hem tot 5 jaar redelijk in stand houden.

- Cichorei is de eerste die weggaat (2 jaar), ook als management perfect op orde is. Dit hoeft niet problematisch te zijn. Het is in ieder geval in tijd dat het erin stond droogte tolerant en gezond geweest. Bovendien kan de gang die is gemaakt door de penwortel van cichorei later nog worden gebruikt. Het zaad van cichorei kost maar 15 euro per hectare en heb je 2 jaar lang een mooi gewas van.
- Rode klaver kan 5 jaar in perceel blijven. Er zitten wel verschillen in per rassen. Kijk welke in de omgeving en op het bedrijf het goed doen.
- Witte klaver maakt uitlopers en blijft hierdoor langer in stand.
- Smalle weegbree bloeit relatief vroeg en kan zich goed doorzaaien.

Valkuilen

- Toch te veel willen bemesten.
- Maar ook als er niet genoeg klaver staat niet genoeg bemesten.
- Te veel gras inzaaien.
- Ontmenging zaaizaad.

De uitdaging blijft: hoe krijg je het erin en hoe hou je het erin, maar de conclusie is ook vaak: het is wennen! Het ziet er anders uit: 'een ruige bende' in plaats van een mooie groene grasmatten.

Alles is na te lezen in de handleiding "Productief kruidenrijk grasland", geschreven door het Louis Bolk Instituut. Deze is online te vinden en via de volgende link gratis aan te vragen bij ZuivelNL: <https://www.louisbolk.nl/publicaties/handleiding-productief-kruidenrijk-grasland>

Enkele vragen uit het onlinecafé

30 kg graszaad is dat bij diploïd of tetraploïd graszaad?

30 kg graszaad is voor tetraploïd gras, dit is grover graszaad (minder planten). Bij diploïd kan je nog iets lager gaan zitten. Het is ook afhankelijk van hoe je kieming is en hoe de planten zich ontwikkelen. Zorg dat het na inzaai gerold wordt zodat al het zaad contact maakt met bodem en kiemt.

Heeft het zin om de kruiden eenmalig te laten groeien zodat het vanzelf door-zaait?

Kruiden 1 keer per jaar laten groeien en op natuurlijke wijze laten doorzaaien is afhankelijk

van bepaalde kruiden. Smalle weegbree zaait zich makkelijk door, terwijl cichorei pas laat in het jaar zaad zet en kiemkrachtig wordt. Bedrijven met kruidenrijk grasland krijgen ook op andere percelen vaak wel kruiden erin (ook via rantsoen van koeien). Maar het kost opbrengst, dus dit zijn afwegingen. Bijvoorbeeld bij Planet Proof moet je 15% laten staan en kan je dit goed doen.

Wat zijn de gemiddelde voederwaarden? Moet je voor de conservering nog ergens mee rekening houden?

Kruiden hebben net zo'n goede voederwaarde als regulier gras (Getallen staan in de handleiding). Cichorei is soms lastiger om te conserveren. Bij een perceel met veel cichorei moet je het iets langer laten drogen omdat het langer duurt voordat het blad het vocht kwijt is, anders krijg je een natte laag in de kuil.

Is het naast gewone drijfmest bemesting ook zinvol om kali bij te strooien?

Ja. Bij 30-40-50 kuub drijfmest hebben we berekent hoeveel kali je dan aanvoert en afvoert door te maaien. Zeker met de afbouw van derogatie zal je op bepaalde gronden dan een kali te kort krijgen. Je kan twee dingen doen: de bodem laten bemonsteren en bij lage kali de hoeveelheid die je afvoert aan gewas moet je gaan bijstrooien, anders ga je problemen krijgen.

Zou het een optie zijn om een bestaand grasland heel kort te klepelen en dan met de wiede door te zaaien?

Het gras heel kort afmaaien en vervolgens klepelen. In open plekken komen de kruiden wel op, maar niet goed perceel extra kruiden erin.

Productief kruidenrijk op veen is lastig?!

Veel heeft een hoog stikstof leverend vermogen en een lage pH. Gras doet het daar goed, maar kruiden minder goed. Om de kruiden erin te krijgen is er veel bodembewerking nodig, dit is niet wenselijk op veen i.v.m. bodemdaling en oxidatie. Wat je eventueel kan proberen is om op wat extensievere stukken en slootkanten te zaaien, maar het is een stuk moeilijker.

Zuring explosie en het ziet er schrikbarend uit. En nu?

Om er biologisch iets aan te doen is intensief beweiden of met bepaalde schapen weiden. Je moet zorgen dat je de zuring uitput, maar daarna zal je ook geen mooi kruidenrijk grasland meer over hebben. De beste optie is om het uit te steken.

Beweiding van schapen heeft dezelfde functie als beweiding met koeien?

Met schapen ben je minder aan het stripgrazen, het is een ander soort weiden en lijkt meer op standweiden. Je hebt vaak meer schapen op een kleiner stuk grasland. Hierbij is het een uitdaging om kruiden lang in het perceel te houden. Bij een heel groot stuk gaan ze de lekkere dingen eruit selecteren en dan ben je die snel kwijt. Als je van je zuring af wil werkt het wel.

Welke kruiden doen het op veen beter?

Dit zijn meestal kruiden die je niet schaart onder productief kruidenrijk grasland en zaai je meestal niet in. Liever concentreren op slootkanten, daar mag je al minder bemesten. Daar kan je goed een stukje door-zaaien i.p.v. volvelds. Als je opnieuw gaat inzaaien doet dat meer kwaad dan goed op veen want je bent ze ook weer snel kwijt.

Zeer nat voorjaar, veel gras, blijft er klaver over?

Pedro ziet dit jaar veel klaver, bodemtemperatuur was al vroeg hoog, klaver kwam vroeg op gang (Ondanks een nat voorjaar).

Hoe vaak is bekalken nodig, wanneer en is er verschil bij gips?

Dit is afhankelijk van de pH. Sommige percelen hebben nooit bekalking nodig en sommige percelen als onderhoud. Kijk voor de onderhoudsbekalking naar het commissie bemestingsadvies.

Kruidenrijk kan beter tegen droogte. Hoe zijn ze bij natte omstandigheden?

Raaigras heeft snel last van natte voeten. Pedro ziet nu nog geen problemen met rode klaver of cichorei.

Levert kruidenrijk grasland meer biodiversiteit op?

Jazeker, daar is naar gekeken bij blijvend grasland, productief kruidenrijk en extensief kruidenrijk grasland. Extensief grasland heeft de hoogste biodiversiteitswaarde. Maar daarnaast zijn er in productief kruidenrijk ook bloeiende soorten die insecten trekken en heeft hiermee een voordeel ten opzichte van blijvend grasland.

Laatste tip:

Op 1001 ha kan je graszaad bestellen: <https://1001ha.nl/informatie/info-voor-boeren/>

Leergang Melken Natuurlijk wordt gefinancierd door de subsidie SAGE22 Samen leren in project over duurzame landbouw, uit het Programma van Plattelandsontwikkeling (POP3).

*“Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland”*